

24 Οκτωβρίου 2012

Ποιμαντική και Ψυχοθεραπεία: Συνέντευξη με τον π. Βασίλειο Θερμό

[Ορθοδοξία](#) / [Συνεντεύξεις](#)

Συζητάμε με τον π. Βασίλειο Θερμό, ψυχίατρο παιδιών και εφήβων και συγγραφέα πλήθους σημαντικών βιβλίων που σχετίζονται με την ψυχολογία των παιδιών και των εφήβων, την πνευματική ζωή των πιστών, αλλά και τη γενικότερη κατάσταση της σύγχρονης Εκκλησίας. Ο π. Βασίλειος πρόσφατα συμμετείχε στη διοργάνωση του 5ου Διεθνούς Συνεδρίου Ορθοδόξων Ψυχοθεραπευτών, που πραγματοποιήθηκε στο Βόλο, μεταξύ 27 και 30 Σεπτεμβρίου 2012.

Πάτερ Βασίλειε, ποια είναι σήμερα η αποτίμησή σας για αυτό το ενδιαφέρον τετραήμερο του Βόλου;

Νομίζω ότι το συνέδριο πήγε πιο καλά και από όσο φανταζόμαστε πριν, αν εξαιρέσουμε ότι το πρόγραμμα έπρεπε να είναι λιγότερο φορτωμένο. Είδαμε στα μάτια των ανθρώπων χαρά και ευγνωμοσύνη. Γνωρίστηκαν μεταξύ τους ψυχοθεραπευτές που τους ενώνει η πίστη, ή έστω το υπαρξιακό ενδιαφέρον. Κληρικοί που νοιάζονται για την ψυχολογική γνώση κατανόησαν καλύτερα τον τρόπο σκέψης των ψυχοθεραπευτών, και αντίστροφα. Μάλιστα, έλαβαν μέρος και άνθρωποι που δεν ανήκουν σε αυτούς τους δύο χώρους, αλλά τους συνέχει η έγνοια να γεφυρώσουν το πνευματικό με το ψυχολογικό στοιχείο στη ζωή τους. Θα πρέπει δε να τονίσουμε ότι δεν περιορίστηκε μόνο στο γνωστικό στοιχείο, όπως κατά κανόνα συμβαίνει με τα συνέδρια, αλλά υπήρχε έντονο το βιωματικό και το συναίσθημα. Εμάς τους παλαιότερους μας χαροποίησε και η ανάδειξη της επερχόμενης νέας γενιάς πιστών ψυχοθεραπευτών.

Είμαστε ευγνώμονες στον Θεό γι' αυτή την ευκαιρία και πρέπει τώρα να εξετάσουμε ποιούς ορίζοντες ανοίγει για το μέλλον. Να τονίσουμε εδώ ότι δεν θα μπορούσε το συνέδριό μας να είναι αυτό που ήταν χωρίς την ουσιαστική συμπαράσταση του Μακ. Αρχιεπισκόπου κ. Ιερωνύμου και του Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Ιγνατίου. Αλλά και πλήθους εθελοντών, αφού η οργάνωσή του δεν ανατέθηκε σε επαγγελματικό γραφείο.

Πείτε μας, σας παρακαλούμε, δυο λόγια για τους Ορθόδοξους Ψυχοθεραπευτές διεθνώς. Υπάρχει κάποιο συντονιστικό όργανο ή έρχεστε σε επαφή μέσω προσωπικής επικοινωνίας;

Η υπόθεση ξεκίνησε το 2001 στην Αγγλία με ελάχιστους ανθρώπους από ΗΠΑ και Βρετανία. Οι Έλληνες μπήκαμε δυναμικά στο προσκήνιο οργανώνοντας το δεύτερο συνέδριο το 2003, ενώ ακολούθησαν δύο άλλα στις ΗΠΑ. Ουσιαστικά η αναγκαιότητα των συνεδρίων αυτών τέθηκε από τους ξένους συναδέλφους οι οποίοι ενδιαφέρονταν να γίνει σαφέστερη η ταυτότητα του ορθόδοξου ψυχοθεραπευτή στη Δύση. Ανταποκριθήκαμε όμως οι Έλληνες πρόθυμα, επειδή είχαμε και εμείς την ανάγκη να φέρουμε σε διάλογο τις ψυχολογικές επιστήμες με τη θεολογία και την ποιμαντική, κάτι που είχε αρχίσει από τη δεκαετία του '80. Προς το παρόν δεν υπάρχει κάποιο επίσημο συντονιστικό όργανο αλλά μια άτυπη διεθνής ομάδα.

Στον ελλαδικό χώρο πώς είναι τα πράγματα; Το περιοδικό «Ψυχής Δρόμοι» που εκδίδετε, αποτελεί χώρο συνάντησης Ορθόδοξων Ψυχοθεραπευτών ή πρόκειται για κάτι ευρύτερο;

Με τη Χάρη του Θεού το ενδιαφέρον γι' αυτή τη συνάντηση Θεολογίας και ψυχολογικών επιστημών είναι έντονο στον τόπο μας. Βιβλία εκδίδονται, ομιλητές καλούνται σε διάφορες εκκλησιαστικές ευκαιρίες, εκπομπές γίνονται. Βλέπετε, ζούμε σε εποχή που η γλώσσα της είναι ψυχολογική και αυτό οφείλουμε να το σεβαστούμε αν θέλουμε το μήνυμα του Θεού να αγγίξει το σύγχρονο άνθρωπο.

Το περιοδικό «Ψυχής Δρόμοι» υπήρξε μια αναγκαιότητα, ένα αίτημα το οποίο είχε ωριμάσει. Φιλοδοξεί να αποτελέσει βήμα αμοιβαίου διαλόγου των κληρικών και θεολόγων με εκείνους που υπηρετούν την ψυχολογία και την ψυχιατρική. Απευθύνεται όμως και στο ευρύ κοινό που έχει ενδιαφέρον για τα ζητήματα αυτά. Εκτός από ελάχιστα άρθρα που είναι περισσότερο επιστημονικά, η πλειονότητα της ύλης του είναι προσιτή σε έναν μέσο προβληματιζόμενο άνθρωπο.

Θα ήθελα να μνημονεύσω και μια πρωτοτυπία του περιοδικού: σε κάθε τεύχος παρουσιάζονται ορισμένες πραγματικές περιπτώσεις (με ψευδώνυμο) οι οποίες σχολιάζονται από έναν ψυχοθεραπευτή και έναν πνευματικό, ώστε να φανούν οι ομοιότητες και οι διαφορές στην προσέγγιση. Νομίζω ότι αυτό έχει γίνει το πιο δημοφιλές τμήμα κάθε τεύχους.

Ποια βλέπετε να είναι η ατμόσφαιρα στους εκκλησιαστικούς κύκλους σήμερα σχετικά με την ψυχοθεραπεία;

Όχι ενιαία. Υπάρχουν αρκετοί κληρικοί και λαϊκοί οι οποίοι διάκεινται ευνοϊκά επειδή βλέπουν τη χρησιμότητά της. Υπάρχουν και κάποιοι οι οποίοι εμφανίζονται αμυντικοί και καχύποπτοι, νομίζοντας ότι έτσι προδίδει το νόημα της αληθινής

ποιμαντικής. Αλλά ξεχνούν ότι στους Πατέρες μας, ιδιαίτερα στους νηπτικούς λεγομένους, βρίσκουμε πληθώρα ψυχολογικών αληθειών. Η ψυχολογική επιστήμη απλώς συστηματοποίησε τις αλήθειες που υπήρχαν πάντα, ανακάλυψε και πολλές άλλες, και επινόησε την ψυχοθεραπεία ως μέθοδο αλλαγών στην προσωπικότητα και ίασης ή έστω βελτίωσης των ψυχικών διαταραχών.

Επίσης υπάρχουν και εκείνοι που θεωρούν εσφαλμένα πως το πρόθεμα 'ψυχο-' αναφέρεται στην ψυχή με την θεολογική έννοια. Αναλυτικές απαντήσεις στα ζητήματα αυτά έχω δώσει στο βιβλίο μου 'Ανθρωπος στον ορίζοντα'. Εν ολίγοις, η εντύπωσή μου είναι ότι κατά τα τελευταία δέκα χρόνια οι αντιρρήσεις βαίνουν συνεχώς μειούμενες. Επειδή η ψυχοθεραπεία αποτελεί προϊόν της νεωτερικότητας, γι' αυτό και η επίμονα αρνητική στάση εναντίον της σηματοδοτεί την άρνηση να συναντηθεί η Εκκλησία και η Θεολογία μας με τη νεωτερικότητα, κάτι που δείχνει ότι ψυχολογικά έχουμε αγκυροβολήσει σε μια προνεωτερική εποχή. Αυτό αποτελεί σοβαρό πρόβλημα για όλο τον ορθόδοξο κόσμο. Αλλά ο χριστιανός οφείλει να καταστήσει κάθε εποχή 'σπίτι' του, ασκώντας βέβαια κριτική όπου χρειάζεται.

Σε θεωρητικό επίπεδο τώρα, πού βλέπετε να συγκλίνουν περισσότερο η εκκλησιαστική ποιμαντική με την ψυχοθεραπεία και πού να αποκλίνουν;

Συγκλίνουν στην ανάγκη να είναι ο άνθρωπος αυθεντικός και ειλικρινής με τον εαυτό του, και όχι ψεύτικος. Ακόμη συγκλίνουν στη σημασία που δίνουν στα σαφή όρια του εαυτού σε σχέση με τους άλλους, καθώς και στην αναγκαιότητα να γίνει ο άνθρωπος ικανός να αγαπά και να δημιουργεί. Συμπορεύονται επίσης στην έμφαση που δίνουν στη χαρά και στην ελευθερία ως λύση των εσωτερικών συγκρούσεων. Για όποιον μάλιστα ποθεί την εν Χριστώ ζωή, η ψυχοθεραπεία μπορεί να γίνει προπομπός της και διευκολυντής της.

Δεν θα έλεγα ότι αποκλίνουν κάπου, απλώς θα επισημάνω πως η ψυχοθεραπεία έχει συγκεκριμένους περιορισμούς που προέρχονται από την κτιστή της φύση. Δεν είναι σωστό και τίμιο να της ζητά κανείς πράγματα που δεν μπορεί να δώσει. Η εκκλησιαστική ποιμαντική, όμως, ανοίγει τον άνθρωπο (όταν ασκείται σωστά, βέβαια) σε ορίζοντες αγιότητας. Φυσικά αποκλίσεις έχουμε ενίοτε, όχι με την ουσία μιας σοβαρής ψυχοθεραπείας, αλλά με το πρόσωπο του θεραπευτή που ενδέχεται να είναι ακατάλληλος ή στρατευμένος.

Κατά πόσο εκτιμάτε ότι θα μπορούσαν να βοηθήσουν οι γνώσεις Ψυχολογίας κάποιον Πνευματικό; Θα μπορούσε να ανταποκριθεί στο έργο του και χωρίς αυτές;

Πιστεύω ακράδαντα πως είναι απαραίτητες. Βέβαια θα υπάρχουν πάντα λίγοι Πνευματικοί οι οποίοι κατέχουν αυτές τις ψυχολογικές γνώσεις εκ φύσεως, επειδή

διαθέτουν σπάνια υπαρξιακή ευαισθησία. Υπάρχουν και κάποιοι που τις διαθέτουν από θείο φωτισμό. Η συντριπτική πλειονότητα, όμως, έχουν ανάγκη να τις πάρουν από μελέτη και επιμόρφωση. Για όσους ρωτούν τι γινόταν στο παρελθόν, απαντώ: πρώτον, τώρα έχουμε το δώρο αυτής της συστηματικής ψυχολογικής γνώσης και οφείλουμε να το αξιοποιήσουμε, και δεύτερον, ο σημερινός άνθρωπος είναι πιο πολύπλοκος και δύσκολος να κατανοηθεί. Εννοείται ότι παραμένει αναντικατάστατη η ανάγκη για πνευματική ζωή ποιότητας του κληρικού.

Ας δώσω ένα δείγμα των απαραίτητων για ένα πνευματικό ψυχολογικών γνώσεων: κατανόηση των ιδιομορφιών κάθε σταδίου ηλικίας, γνώση των δυναμικών του έρωτα και του γάμου, διάκριση ψυχολογικών από πνευματικά προβλήματα, στοιχειώδεις γνώσεις ψυχιατρικής και ψυχολογίας της προσωπικότητας, βασικές αρχές ψυχολογίας συστημάτων και ομάδας, κατανόηση μηχανισμών του ασυνειδήτου, ευαισθητοποίηση στην ψυχολογία του πολιτισμού και πολλά άλλα. Φοβάμαι πως η ανάγκη αυτή δεν έχει δυστυχώς γίνει αντιληπτή από τους επισκόπους μας. Κάποιοι αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες αλλά αυτές παραμένουν μεμονωμένες διαλέξεις. Δεν αντιλαμβάνονται ότι χρειάζεται συστηματική μακρόχρονη επιμόρφωση διάρκειας. Και την ίδια ώρα υπάρχουν ιερείς που διψούν γι' αυτή!

Υπάρχουν τρόποι που θα μπορούσαν να βοηθήσουν έναν πιστό να βελτιώσει την αυτογνωσία του και, κατά συνέπεια, να προχωρήσει στην πνευματική ζωή;

Η προσευχή με αίτημα τη γνώση του εαυτού μας είναι απαραίτητη. Οποσδήποτε βοηθά και η μελέτη σχετικών βιβλίων. Η αυτογνωσία μας επίσης μπορεί να προοδεύσει μέσα από τις διαπροσωπικές μας σχέσεις, επειδή οι άλλοι μπορούν να γίνουν πηγή πολύτιμων πληροφοριών για μάς. Όταν υπάρχουν ψυχολογικές εμπλοκές σοβαρές, έχουμε ανάγκη ψυχοθεραπείας, την οποία πρέπει να αναζητήσουμε σε σοβαρό ψυχοθεραπευτή. Όμως κανένας τρόπος δεν είναι σε θέση να βοηθήσει αν έχουμε ισχυρές άμυνες και αντιστάσεις στο να γνωρίσουμε τον εαυτό μας.

Σας ευχαριστούμε πολύ!

Σας ευχαριστώ κι εγώ!

<http://bit.ly/14ldqXM>